

Μάθημα 21ον

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

«Πᾶσα γραφή θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἁγίως ἢ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρισμένος».

(Β' Τιμ. γ', 16 - 17).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

1. Εἰσαγωγή. Τὸ παράδειγμα τοῦ Λίνκολν.
2. Ἡ θέσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ λατρείᾳ. Ἀποστολικαὶ καὶ Εὐαγγελικαὶ περικοπαί. Ψαλμοὶ. Παλαιὰ Διαθήκη. Λειτουργικοὶ ὕμνοι. «Κοντάκια». «Κανόνες».
3. Αἱ ἐκ τῆς μελέτης τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὠφέλειαι. Ἡ Ἀ. Γ. περιέχει τὴν σφύζουσαν ἀλήθειαν. Ἄγριοι Παταγώνιας. Φάρμακα διὰ πᾶσιν ἀσθενεῖν. Λόγοι Χρυσοστόμου, Μ. Βασίλειου, Ἀπ. Παύλου, Ντίκανς. Πηγὴ παρηγορίας. Ἡ ἔκκρισις τῆς Γραφῆς εἶναι δυστόχημα.
4. Πῶς πρέπει νὰ μελετᾶται ἡ Ἀγία Γραφή. Πνευματικὴν θησαυροφυλάκιον. Δὲν ἀρκεῖ ἡ νοσηριαρχικὴ ἀνάγνωσις. Ἀνάγκη μελέτης «καὶ ἀπὸ μέσων» (ἀνένδοτον). Τὸ παράδειγμα τοῦ ἡμίσεως ὠφελήσαντος. Ἀνάγκη τακτικῆς μελέτης. Ἡ στάσις μας ἐναντὶ τῶν δυσνοήτων σημείων. Ἀνάγκη μετουσιώσεως εἰς πρᾶξιν. Λόγος Χρυσοστόμου.
5. Πρακτικὴ ἐφαρμογή. Οἱ νέοι καὶ ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

1. Εἰσαγωγή.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς Ἀβραάμ Λίνκολν ἐκάλεσε κάποτε ἕνα συνεργάτην του εἰς ἀκρόασιν εἰς τὰς πέντε τὸ πρωτὶ. Ἐν τέταρτον ἐνωρίτερον ὁ προσκεκλημένος ἦτο εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Προέδρου καὶ ἤκουσε συζήτησιν. «Ποῖος εἶναι μέσας;», ἠρώτησε τὸν θυρωρὸν. «Ὁ Πρόεδρος, κύριε». «Συζητεῖ με κανένα;» «Ὁχι, μελετᾷ τὴν Ἀγίαν Γραφήν». «Τόσον πρωτ;». «Μάλιστα, κύριε» ὁ Πρόεδρος ἀπὸ τις 4 ἕως τις πέντε κάθε πρωτ.

μελετᾷ τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ προσεύχεται». Ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἤντλει καθημερινῶς θάρρος καὶ δύναμιν διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνά του. Εἶναι ὁ Πρόεδρος, ὁ ὁποῖος τῷ 1863 μὲ συγκίνησιν ὑπέγραψε τὸ διάταγμα τῆς ἀπελευθερώσεως 4.000.000 δούλων. Συγκινητικὸν εἶναι τὸ παράδειγμά του¹. Ἀλλ' ἂν χιλιάδες ἐτεροδόξων ἀναγιγνώσκουν μὲ βαθεῖαν εὐλάβειαν τὴν Ἀγίαν Γραφήν, τὸ κατ' ἐξοχὴν παγκόσμιον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἔχει μεταφρασθῇ εἰς χιλιάς διακοσίας περίπου γλώσσας καὶ διαλέκτους, τί πρέπει νὰ κάμνουν οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ ἔχουν εἰς τὴν γλῶσσάν των τόσον τὴν μετάφρασιν τῶν Ο', ὅσον καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἡ ὁποία, θεία εὐδοκία, ἐγράφη πρωτοτύπως ἑλληνιστί;

2. Ἡ θέσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ λατρείᾳ.

Ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἡ Ἀγία Γραφή ὑποτιμᾶται πῶς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ εἶναι τελείως ἀσύστατος. Ἡ καλυτέρα διάψευσις τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ εἶναι ἡ ὀρθόδοξος λατρεία, ἡ ὁποία διαποτίζεται δαφιλῶς ὑπὸ τοῦ βιβλικοῦ πνεύματος. Χαρακτηριστικὰ ἐν πρώτοις εἶναι τὰ βιβλικὰ ἀναγνώσματα. Τὸ περιεχόμενον τῶν ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν περικοπῶν, ὡς εἶναι προφανές, διαποτίζει τὰς διαφόρους ἐορτάς καὶ τὴν ὑμνολογίαν των καὶ ὑπομιμνήσκει εἰς ἡμᾶς τὰ ἐορταζόμενα γεγονότα ἢ τὰς μετ' αὐτῶν συνδεομένας χριστιανικὰς ἀληθείας.

Ἐπειτα εὐρυτάτη εἶναι ἡ χρῆσις τῶν θησαυρῶν τοῦ Ψαλτηρίου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ἦδη αὐτοὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ εἰς τοὺς εὐκτηρίους αὐτῶν οἴκους συχνὴν ἀναμφιβόλως ἔκαμνον χρῆσιν τῶν ψαλμῶν. Ὁ Μ. Βασίλειος ἔλεγεν, ὅτι «τὰ τῶν ψαλμῶν λόγια καὶ κατ' οἶκον μελωδοῦσι καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς προφέρουσι»². Καὶ ὁ Χρυσόστομος παρατηρεῖ: «Τὴν τῶν ψαλμῶν πραγματείαν ἐπὶ στόματος ἅπαντες φέρουσι καὶ

1. Ἀρχιμ. Σπυρίδωνος Μπιλάλη, Ὁ βασιλεὺς τῶν βιβλίων, Ἀθήναι, 1960, σελ. 156 - 157.

2. Migne Ἐ.Π. τόμ. 29, στ. 212.

αὐτὰς τὰς ῥάδας»¹. "Επειτα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ «ἡ ἐκμάθησις καὶ παιδεία ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ Ψαλτηρίου. Ἡ ἀρχαία δὲ αὕτη παράδοσις συνεχίσθη διὰ τῶν αἰώνων μέχρι τῶν χρόνων τοῦ «κρυφοῦ σχολειοῦ». Δὲν εἶναι μὲν σήμερον παρὰ τοῖς πιστοῖς οἱ ψαλμοὶ τόσον γνῶριμοὶ καὶ συνήθεις, ὅσον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν, ἀσάλευτος ὁμῶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων παραμένει μέχρι σήμερον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ θέσις αὐτῶν. Δὲν ὑπάρχει τελετὴ ἢ ἀκολουθία, φαιδρά, εὐσημος, κατανυκτικὴ ἢ πένθιμος, ἐν ᾗ νὰ μὴ ἀναγινώσκωνται ψαλμοὶ καὶ νὰ μὴ ἀντηχοῦν ψαλλόμενοι στίχοι διαφόρων ψαλμῶν»².

Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ χρῆσις καὶ τῶν λοιπῶν ἀναγνωσμάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν τῇ Ὀρθόδοξῳ Λατρείᾳ, τὰ ὅποια ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν διαφόρων ἑορτῶν. Ἔστωσαν ὡς παραδείγματα τὰ ἀναγνώσματα τῶν ἑσπερινῶν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τὰ ὅποια εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῆς Γενέσεως, τῶν Παροιμιῶν (δι' ὅλης τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς μέχρι τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου), ἐκ τῆς Ἑξόδου καὶ τοῦ Ἰώβ (τὴν Μ. Ἑβδομάδα). Τοιουτοτρόπως ἡ Γένεσις, περιέχουσα τὴν ἱστορίαν τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, θεωρεῖται «ὡς ἀνάγνωσμα, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸν κατανυκτικὸν χαρακτῆρα τῆς Τεσσαρακοστῆς» καὶ καθιστῶν συνειδητὴν τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ πεσόντος ἀνθρώπου. Τὸ βιβλίον τῆς Ἑξόδου ἀναγινώσκεται, διότι ἡ προσωπικότης τοῦ Μωϋσέως, ἡ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν Πάσχα εἶναι προτυπώσεις τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου Αὐτοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα. Τὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν χρησιμοποιεῖται προφανῶς ἕνεκα τοῦ ἠθικοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, τὸ δὲ βιβλίον τοῦ Ἰώβ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰώβ προτύπωσιν τοῦ πάσχοντος Χριστοῦ³.

1. Migne Ἐ.Π. τόμ. 56, στ. 57.

2. Βασιλείου Βέλλα, Ἐκλεκτοὶ Ψαλμοί, τρίτη ἐκδοσις, ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 34 - 35. Πρβλ. Ἀνδρέου Φυτράκη, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ποίησις κατὰ τὰς κυριωτέρας αὐτῆς φάσεις, Ἀθῆναι 1957, σελ. 6 - 7.

3. Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου, σελ. 62.

Ὁ στενὸς σύνδεσμος ἔπειτα τῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας μετὰ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη διαποτίζει δαψιλῶς τὸ περιεχόμενον τῶν λειτουργικῶν ὕμνων, οἱ ὅποιοι ἐν πολλοῖς περιλαμβάνουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὠραιοτάτας ἐκφράσεις τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ ἀρχὴ τῆς καθ' ὅλου λειτουργικῆς ποιήσεως συνεδέθη στενῶς «μετὰ τῶν ἐν τῇ λατρείᾳ χρησιμοποιουμένων ψαλμῶν καὶ τῆς βιβλικῆς καθ' ὅλου ποιήσεως»¹.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν «κοντάκίων» καὶ τῶν «κανόνων». Τὰ «κοντάκια» ἀπετέλουν «ἑμμετρον, τρόπον τινά, ἐγκωμιαστικὴν ἐρμηνείαν» τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ψαλλόμενα πιθανῶς κατὰ τὸν Ὁρθρον καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς περικοπῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπειτα οἱ «κανόνες» γενικῶς, λαμβάνοντες ὡς βάσιν τὰς ἐκ τῆς Π. καὶ Κ. Δ. ἐννέα Ὠδὰς (Ἐξ. ιε', 1 ἐξ.— Δευτ. λβ', 1 ἐξ.— Α' Βασ. κεφ. β'— Ἀββακ. γ', 1 ἐξ.— Ἠσ. κς', 9 ἐξ.— Ἰων. β', 2 ἐξ.— Δαν. γ', 2 ἐξ.— Δαν. γ', 34 ἐξ.— Λουκ. α', 46 ἐξ.), ἀντιγράφουν εὐχαρίστως τὰς ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀληθείας, διὰ νὰ διατυπώσουν πειστικώτερον τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν². Οἱ εἰρμοὶ λ.χ. εἰς τοὺς κανόνας τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης συχνάκις λαμβάνονται σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐκ τῶν βιβλικῶν φδῶν. Ἐκ τῶν φδῶν τούτων εἶναι εἰλημμένοι αἱ φράσεις «Κυρίῳ ἄσωμεν, ἐνδόξως γὰρ δεδοξασται», «εὐλογεῖτε τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κόριον» καὶ «δεῦτε μεγαλύνωμεν», ποὺ ἀπαντῶνται εἰς πολλοὺς εἰρμούς. Ὡσαύτως πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι πλεῖστοι ἐκ τῶν λειτουργικῶν ὕμνων περιλαμβάνουν αὐτουσίους φράσεις τῆς ἁγ. Γραφῆς. Τοιαῦται λ.χ. φράσεις εἶναι αἱ ἐξῆς: «Ὁ γὰρ ὑψὼν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται» (Λουκ. ιδ', 11)· «ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ καιρὸς μετανοίας· ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός» (Β' Κορ. ζ', 2 καὶ Ῥωμ. ιγ', 12)· «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε» (Ματθ. κς', 41).

3. Αἱ ἐκ τῆς μελέτης τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὠφέλειαί.

Ἐφ' ὅσον ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι, ὡς εἶδομεν εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν μαθημάτων τοῦ Α. Κ. Σ., θεόπνευστος³, περιέχει τὴν σφύζουσαν ἀλήθειαν. Δι' αὐτὸ ὁ ψαλμωδός, διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις μελετᾷ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, χρησιμοποιεῖ τὴν ὠραίαν εἰκόνα: «Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξό-

1. Ἀνδρ. Φυτράκη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 10.

2. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 47, 52.

3. ΑΑ, σελ. 27 ἐξ.

δους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται· καὶ πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται» (Ψαλμ. α', 3). Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν ἀγρίων τῆς Παταγωνίας. Κάποτε ἐπεσκέφθη αὐτοὺς ὁ Δαρβῖνος. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς: «Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουν ἀποκτηνωθῇ ἀνεπανορθώτως». Μετ' ὀλίγα ἔτη ἱεραπόστολοι ἐκήρυξαν καὶ μετέφρασαν εἰς τοὺς ἀγρίους αὐτοὺς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ οἱ χαρακτηρισθέντες ὡς «ἀνεπανορθώτως ἀποκτηνωθέντες» ἐξεπολιτίσθησαν πλήρως. Ὅταν ὁ Δαρβῖνος τοὺς ἐπεσκέφθη ἐκ νέου, ὡμολόγησε τὴν πλάνην του καὶ συνεισέφερε χρηματικὸν ποσὸν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῶν ἱεραποστόλων.

Ἡ Ἀγία Γραφή, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, περιέχει τὰ κατάλληλα καὶ ἀποτελεσματικὰ διὰ πᾶσαν πνευματικὴν ἀσθένειαν φάρμακα¹. Αὕτη λ.χ. εἰς τὸν θυμῶδη καὶ ὀξύθυμον λέγει: «άνήρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων» (Παροιμ. ια', 25) ἢ «άνήρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται» (Ψαλμ. ρλθ', 12) ἢ «ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε» (Ψαλμ. δ', 5)· εἰς τὸν φιλάργυρον λέγει: «οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ» (Ματθ. ζ', 24) ἢ «ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία» (Α' Τιμ. ζ', 10)· εἰς τὸν ὀλιγόπιστον καὶ κατατρυχόμενον ὑπὸ τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν συνιστᾷ: «ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνά σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει» (Ψαλμ. νδ', 23)· εἰς τὸν μέθυσον τονίζει: «μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία» (Ἐφ. ε', 18)· εἰς τὸν ἀνήθικον βροντοφωνεῖ: «εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός» (Α' Κορ. γ', 17) κ.ο.κ.

Κατὰ τὸν Χρυσόστομον οὐδὲν ἄλλο «συντελεῖ τόσον εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ Χριστιανὸς ἐνάρετον ζωὴν καὶ βίον σύμφωνον μετὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν, ὅσον ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ προσεκτικὴ ἐνασχόλησις μετ' αὐτήν. Διότι, καθὼς τὸ χωράφι, ποὺ δὲν

1. «Οἱ θησαυροὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς» (κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον); Ἀθήναι 1957, σελ. 63.

καλλιεργεῖται καὶ κανεῖς δὲν τὸ ποτίζει, εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ ἀγκάθια καὶ τριβόλια, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐκεῖνο τὸ χωράφι, πού τὸ περιποιῶνται γεωργικὰ χέρια, εἶναι καταπράσινο καὶ γεμᾶτο ἀπὸ ἀνθῆ καὶ ἀποδίδει πολλοὺς καρπούς, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἡ ψυχὴ. Ὅταν μὲν πλουσίως ποτίζεται ἀπὸ τὰ θεῖα λόγια, εἶναι ἀνθηρὰ καὶ παρουσιάζει ζωηρότητα καὶ εἶναι φορτωμένη ἀπὸ τοὺς καρπούς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ὅταν ὅμως μένη ἀκαλλιέργητος καὶ ξηρὰ, χωρὶς καμμίαν ἐπιμέλειαν καὶ χωρὶς νὰ ποτίζεται ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, καταντᾷ ἔρημος καὶ δάσος ἄγριον καὶ γεννᾷ ἀγκάθια πολλά, ἀγκάθια ἀμαρτωλῶν πράξεων καὶ παθῶν, πού εἶναι τὸ φυσικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ βίου τῆς ἀμαρτίας. Εἶναι δὲ παρατηρημένον, ὅτι ὅπου ὑπάρχουν ἀγκάθια, ἐκεῖ φωληάζουν φίδια μεγάλα καὶ μικρά καὶ σκορπιοὶ δηλητηριώδεις καὶ ὅλη ἡ δύναμις τοῦ διαβόλου¹. «Διδασκαλεῖον», χαρακτηρίζει τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος.

Τὴν μεγάλην μορφωτικὴν ἀξίαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἔχει ὑπ' ὄψιν του καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος, ὅταν γράφῃ εἰς τὸν Τιμόθεον: «Ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν» (Β' Τιμ. γ', 15). Τὴν ἀλήθειαν ταύτην εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ μέγας ἄγγλος διηγηματογράφος Κάρολος Ντίκενς, ὅταν τὸ 1868 ἔγραφεν εἰς τὸν νεώτερον υἱόν του Ἐδουάρδον, ὁ ὁποῖος εὕρισκετο εἰς τὴν Αὐστραλίαν: «Βάζω μίαν Καινὴν Διαθήκην ἀνάμεσα εἰς τὰ βιβλία σου διὰ τὸν ἴδιον λόγον καὶ μὲ τὰς ἰδίας ἐλπίδας, πού μὲ ἔκαμαν νὰ γράψω μίαν ἀπλὴν ἐξιστόρησιν αὐτῆς διὰ σέ, ὅταν ἦσο μικρὸν παιδί. Ἐπειδὴ εἶναι τὸ καλύτερον βιβλίον, πού ἐγνώσθη ἢ πού θὰ γνωσθῇ εἰς τὸν κόσμον»².

Ἐπειτα ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶναι ἀπαραμίλλος πηγὴ παρηγορίας. Εἰς τὰς σελίδας τῆς ἀναγινώσκομεν: «Διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν Γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχομεν» (Ρωμ. ιε', 4). Πράγματι! Ποῖος θὰ ἀναγνώσῃ τὰς θλίψεις τοῦ Ἰὼβ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ δὲν θὰ παρηγο-

1. Αὐτόθι, σελ. 74 - 75.

2. ΕΚ, σελ. 183.

ρηθῇ, ὅταν ἴδῃ πόσον ὀλίγαι καὶ ἐλαφρότεραι εἶναι αἱ ἰδικαὶ τοῦ θλίψεις ἐμπρὸς εἰς τὰς μεγάλας δοκιμασίας τοῦ πολυάθλου; Τὸ Ψαλτήριον ἔπειτα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν βιβλίον τῆς «παρακλήσεως». «Τίνος ἔνεκεν..., ἐρωτᾷ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τὴν τοῦ Δαβὶδ βίβλον οὕτως ἀγαπῶσι πάντες καὶ τοῦτον ἐπὶ στόματος φέρειν ἐμελέτησαν;... Πάντες αὐτὸν ἀντὶ μύρου διὰ στόματος φέρομεν... Πολλοὶ μῆτε γραμμάτων πεῖραν τὴν ἀρχὴν εἰληφότες, ὅλον τὸν Δαβὶδ ἀποστηθίζουσιν». Ἴδου τί ἀπαντᾷ ὁ Μ. Βασίλειος: «Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν, βραβευτῆς εἰρήνης, τὸ θορυβοῦν καὶ κυμαῖνον τῶν λογισμῶν καταστέλλων... ψαλμός... πρεσβυτέροις παρηγορία». Ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου πληροφορούμεθα, ὅτι «πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος (Ψαλμ. λγ', 20). Ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἐπίσης ἀκούομεν τοὺς παρηγόρους λόγους τοῦ Κυρίου: «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰωάν. ις', 33). «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. ια', 28). Χαρακτηριστικῶς λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Ἡ τῶν ἱερῶν Βίβλων κτήσις φάρμακόν ἐστι τῆς ψυχῆς· ἂν λύπη συμβῇ, ὥσπερ εἰς ἀποθήκην φαρμάκων ἔγκυψον, λαβὲ παραμυθίαν ἐκεῖθεν τοῦ δεινοῦ· ἂν ζημία, ἂν θάνατος, ἂν ἀποβολὴ οἰκείων· μᾶλλον δὲ μὴ ἔγκυπτε, ἀλλὰ ἀνάλαβε πάντα, ἔχε ἐπὶ τῆς διανοίας»¹. «Προσέχωμεν, λέγει ἀλλαχοῦ, τοίνυν τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν· ἐὰν τῇ Γραφῇ προσέχης, ἐκβάλλει σου τὴν ἀθυμίαν, φυτεύει σου τὴν ἡδονήν, ἀναιρεῖ τὴν κακίαν, ῥιζοῖ τὴν ἀρετὴν, οὐκ ἀφήσιν ἐν θορύβῳ πραγμάτων τὰ τῶν κλυδωνιζομένων πάσχειν. Ἡ θάλασσα μαίνεται, σὺ δὲ μετὰ γαλήνης πλέεις· ἔχεις γὰρ κυβερνήτην τῶν γραφῶν τὴν ἀνάγνωσιν»². «Ἐὰν μοῦ ἐζητεῖτο, γράφει ὁ Γλάδστων, νὰ ὑποδείξω τὸ ἀσφαλὲς φάρμακον πρὸς θεραπείαν τῶν βαθυτάτων πόνων τῆς καρδίας, θὰ ὑπεδείκνυον ἀδιστακτικῶς τὸ παλαιότατον ἐκεῖνο βιβλίον, τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ὅπου διακηρύττεται τὸ παλαιότατον κήρυγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον,

1. Migne 'Ε.Π. τόμ. 62, στ. 359 ἐξ.

2. Migne 'Ε.Π. τόμ. 52, στ. 397 ἐξ.

τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον δῶρον, ποῦ ἐδόθη ποτέ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα»¹.

Πάντα ταῦτα καθιστοῦν φανεράν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μελέτης τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἡ ἄγνοια ταύτης εἶναι μέγα δυστύχημα. Ὡς τονίζει πάλιν ὁ χρυσορρήμων πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μας, «μέγα κακὸν ἀγνοεῖν τὰς Γραφάς... Τοῦτο πάντων αἰτίον τῶν κακῶν, τὸ μὴ εἰδέναι τὰς Γραφάς. Χωρὶς ὅπλων εἰς πόλεμον βαδίζομεν καὶ πῶς ἔδει σωθῆναι;»². Ὁ ἱ. πατὴρ εἶναι περισσότερον κατηγορηματικὸς εἰς ἄλλην του ὁμιλίαν: «Μεγάλῃ ἀσφάλεια πρὸς τὸ μὴ ἀμαρτάνειν τῶν Γραφῶν ἢ ἀνάγνωσις· μέγας κρημνὸς καὶ βάραθρον βαθὺ τῶν Γραφῶν ἢ ἄγνοια· μεγάλη προσία σωτηρίας τὸ μηδένα ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν εἰδέναι νόμον»³.

4. Πῶς πρέπει νὰ μελετᾶται ἡ Ἀγία Γραφή.

Ὅρθως ἡ Ἀγία Γραφή ἐχαρκτηρίσθη ὡς ἐν πνευματικὸν θησαυροφυλάκιον. Ποῖα λοιπὸν εἶναι τὰ κλειδιά, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ τὸ ἀνοίξωμεν, διὰ νὰ εὕρωμεν τοὺς μυστικoὺς πνευματικoὺς θησαυροὺς του; Ὑπάρχει βεβαίως τὸ «ταμεῖον τῆς Ἀγίας Γραφῆς», ἡ «κλείς», ἡ «concordantia». Πρόκειται διὰ τὰ δύο εὐρετήρια τῆς Βίβλου, ἐν τῆς Καινῆς καὶ ἐν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Οἱ χρησιμοποιοῦντες ταῦτα εὐρίσκουν εὐχερῶς πάντα τὰ χωρία τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο ἄρκετόν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν θησαυρῶν τῆς Βίβλου. Ἄλλο εἶναι ἡ νοησιαρχικὴ ἀνάγνωσις ἢ καὶ ἀποστήθις τῶν χωρίων τῆς Βίβλου καὶ ἄλλο εἶναι ἡ κατανόησις αὐτῆς. Εἰς εὐσεβῆς Χριστιανὸς ἔλεγεν εἰς ἓνα φίλον του: «Καλὰ θὰ κάμῃς ν' ἀγοράσῃς ἓνα Εὐαγγέλιον καὶ νὰ ἀρχίσῃς νὰ τὸ διαβάζῃς». «Εὐαγγέλιον;», ἀπήντησεν ἐκείνος. «Ἐγὼ τὸ Εὐαγγέλιον τὸ ξέρω ἀπ' ἔξω!». «Δυστυχῶς, τὸ ξέρεις μόνον ἀπ' ἔξω! Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀρχίσῃς νὰ τὸ διαβάζῃς, γιὰ νὰ τὸ μάθῃς κι' ἀπὸ μέσα!»⁴.

1. Σπ. Μπιλάλη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 144 - 147.

2. Migne 'Ε.Π. τόμ. 62, στ. 250, 359.

3. Migne 'Ε.Π. τόμ. 48, στ. 995.

4. Σπ. Μπιλάλη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 170.

Τὸ ἡλιακὸν ὥρολόγιον δεικνύει ὥραν ἀστεροσκοπείου, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ δείκτης τοῦ φωτίζεται ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου. Μὲ ἡλιακὸν ὥρολόγιον παρωμοίαν ἐπιτυχῶς τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Διὰ τὴν βλέπωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς αἰωνιότητος καὶ τὴν εὐρίσκωμεν τὴν λύσιν ὅλων τῶν προβλημάτων, ἀπαιτεῖται ὁ πνευματικὸς ἥλιος, ὁ Κύριος τὴν φωτίζει τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας¹. Αὐτὸν τὸν φωτισμὸν ἐζήτει ὁ ψαλμωδός, ὅταν ἔλεγεν: «Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμοὺς μου καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου» (Ψαλμ. ριγ', 18). Αὐτὸν τὸν φωτισμὸν ζητεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴν ὥραν τῆς Θείας Λειτουργίας πρὸ τῶν Βιβλικῶν ἀναγνωσμάτων: «Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλάνθρωπε Δέσποτα, τὸ τῆς σῆς θεογονίας ἀκήρατον φῶς καὶ τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμοὺς, εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν σου κηρυγμάτων κατανόησιν...». Ἡ πίστις, ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ προσευχὴ εἶναι τὰ καλύτερα μέσα κατανοήσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ὡς ἔλεγεν ὁ κατ' ἐξοχὴν μελετητῆς καὶ λαμπρὸς ἐρμηνευτῆς τῆς Ἀγίας Γραφῆς Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «εὐθέως συστελλόμεθα καὶ τὰς χεῖρας νιπτόμεθα, ὅταν βιβλίον (ἐννοεῖ τὴν Γραφήν) βουλώμεθα λαβεῖν. Ὅρᾳς καὶ πρὸ τῆς ἀναγνώσεως πόση εὐλάβεια;» Ἡ εὐλάβεια εἶναι ἀπαραίτητος, ἵνα ἔλθῃ ὁ φωτισμὸς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος: «Οὐδὲν γὰρ σοφίας ἀνθρωπίνης δεῖται ἡ θεία Γραφή πρὸς κατανόησιν τῶν γεγραμμένων, ἀλλὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἀποκαλύψεως, ἵνα τὸν ἀληθῆ νοῦν τῶν ἐγκειμένων καταμαθόντες, πολλὴν ἐκείθεν δεξώμεθα τὴν ὠφέλειαν»².

Θὰ εἴμεθα ἀληθῶς εὐτυχεῖς, ἐὰν τὰς τακτὰς ὥρας τῆς ἡμέρας βυθίζωμεν εὐλαβῶς τὴν σκέψιν μας εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐὰν διὰ τοῦ θείου φωτισμοῦ «γινώσκωμεν ἃ ἀναγινώσκωμεν» (Πράξ. η', 30). Καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν κατανοῶμέν τι, ἅς μὴ ἀποθαρρυνώμεθα καὶ ἅς μὴ τρεπώμεθα εἰς ματαιὰς ἀναζητήσεις.

Εἰς ὀρθολογιστῆς καὶ εἰς εὐσεβῆς κληρικὸς συνταξιδεύοντες εὐρέθησαν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ.

1. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 173.

2. Migne Ἐ.Π. τόμ. 53, στ. 175.

Παρήγγειλαν ψάρι. Εἰς μίαν στιγμὴν ὁ ὀρθολογιστὴς εἶπεν εἰς τὸν κληρικόν: «Μέσα στὸ Εὐαγγέλιον ἀσφαλῶς βρίσκετε πράγματα, ποὺ δὲν τὰ καταλαβαίνετε». «Καμιά φορὰ βρίσκω». «Καὶ δὲν μοῦ λέτε, εἶπε θριαμβευτικῶς ὁ ὀρθολογιστής, τί κάνετε τότε;» «Ἀπλούστατα, κάνω αὐτό, ποὺ κάνομε αὐτὴ τὴ στιγμὴ μὲ τὸ ψάρι. Ἄν βρῶ κανένα κόκκαλο τὸ παραμερίζω καὶ ἐξακολουθῶ νὰ ἀπολαμβάνω τρώγοντας τὸ ψάρι, ἀφήνοντας μερικoὺς ἀνοήτους νὰ ἐπιμένουν νὰ πνιγοῦν μὲ τὰ κόκκαλα!»¹. Ὡστε δὲν θὰ πελαγοδρομήσωμεν, ἐὰν δὲν κατανοήσωμεν κάτι πλήρως. Θὰ ἐπανέλθωμεν μὲ ὑπομονήν, θὰ ζητήσωμεν, ἐὰν εἶναι δυνατόν, νὰ γνωρίσωμεν τὴν σχετικὴν ἐρμηνείαν τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν μεγάλη ἐπιμέλεια εἰς τὴν μελέτην τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. «Ὅταν ταῖς θείαις βίβλοις προσομιλῆς, γράφει ὁ Νεῖλος ὁ πρεσβύτερος, μὴ ἀπλῶς ἔσο κατεσπουδασμένος, ἐπιτρέχων ἐξ ἐπιπολῆς καὶ διῶν παρέργως τὰ γεγραμμένα· ἀλλὰ καὶ δέοι πολλάκις, καὶ δις καὶ τρίς τὸ αὐτὸ ἐπελθεῖν εἰς ἀκρίβειαν, μὴ παραιτήσῃς»².

Τέλος, διὰ νὰ εἶναι καρποφόρος ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς, πρέπει νὰ μετουσιώνεται εἰς πράξιν καὶ ζωὴν. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος λέγει σχετικῶς: «Πρὸς τὴν ἐκ τῶν Γραφῶν ἔρευναν καὶ γνῶσιν ἀληθῆ, χρεῖα βίου καλοῦ καὶ ψυχῆς καθαρᾶς, καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀρετῆς»³.

Ὡς ἀριστοτεχνικῶς τονίζει πάλιν ὁ ἀριστος ὁμνητὴς τῆς Βίβλου Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὰ θεῖα λόγια ἐπελθεῖν μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπιδειξέως. Καὶ καθάπερ ἐπὶ τῆς κιθάρας ἅπτεται μὲν ὁ τεχνίτης τῶν νευρῶν, ἅπτεται δὲ καὶ ὁ ἄτεχνος· ἀλλ' ὁ μὲν λυπεῖ τὸν ἀκροατὴν, ὁ δὲ ψυχαγωγεῖ καὶ τέρπει, καίτοι γε οἱ αὐτοὶ δάκτυλοι καὶ αἱ αὐταὶ νευραὶ, ἀλλ' οὐχὶ ἡ αὐτὴ ἐμπειρία. Οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θείων Γραφῶν· ἐπέρχονται μὲν πολλοὶ τὰ θεῖα λόγια, ἀλλ' οὐ πάντες κερδαίνουνσιν, οὐδὲ καρποῦνται πάντες· τὸ δὲ αἷτιον, ἐπεὶ μὴτε τοῖς εἰρημένους ἐμβαθύνουσι, μὴτε μετὰ τῆς τέχνης τῆς κιθάρας ἅπτονται. Ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῆς κιθάρας ἡ τέχνη, τοῦτο ἐπὶ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἢ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδειξίς»⁴.

1. Ὑ. Δημητρίου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 205.

2. Migne Ἐ.Π. τόμ. 91, στ. 721 ἐξ.

3. Migne Ἐ.Π. τόμ. 26, στ. 1080.

4. Migne Ἐ.Π. τόμ. 51, στ. 18 κ. ἐξ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. Ἡ τακτικὴ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς συντελεῖ σπουδαιότατα εἰς τὸν ἀτομικὸν κατάρτισμόν.

5. Πρακτικὴ ἐφαρμογή.

Ἡ Πρακτικὴ Ἐφαρμογὴ ταυτίζεται κατὰ μέγα μέρος μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 4 παράγραφον τοῦ μαθήματος. Εἰδικώτερον διὰ τοὺς νέους ἐρωτᾷ ὁ ψαλμοδός: «Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ;». Καὶ ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος: «Ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου» (Ψαλμ. ριγ', 9). Εἶναι ἀληθῶς παρήγορον τὸ φαινόμενον, ὅτι σήμερον εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον οἱ νέοι μελετοῦν ὁλονέν καὶ περισσότερον τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Τὸ 1937 ἡ «Παγκόσμιος ὁμοσπονδία χριστιανικῶν φοιτητικῶν συλλόγων» συνεκέλεσεν εἰς Βιέννης ἐν Βιβλικὸν Συνέδριον. Τὸ 1939 ἐν Ἀμστερνταμ συνεκλήθη παγκόσμιον συνέδριον τῆς χριστιανικῆς νεολαίας, εἰς τὸ ὅποιον παρευρέθησαν 1500 ἀντιπρόσωποι 70 χωρῶν. Καθημερινῶς οὗτοι ἐμελέτων τὴν Ἀγίαν Γραφήν, κεχωρισμένοι εἰς 40 καὶ πλέον γραφικοὺς κύκλους. Τὸ 1948 καθολικοὶ καὶ προτεστάνται φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης ὠργάνωσαν κύκλους μελέτης τῆς Ἀγίας Γραφῆς κ.ο.κ. Ὡστε εἶναι παγκόσμιον φαινόμενον ἡ μελέτη τῆς Βίβλου ἐκ μέρους τῆς σπουδάζουσας νεολαίας. Εἶναι δὲ εὐτύχημα, ὅτι καὶ πολλοὶ νέοι τῆς πατρίδος μας ἀτομικῶς καὶ ὁμαδικῶς μελετοῦν τὴν Ἀγίαν Γραφήν¹.

Μορφή διδασκαλίας.

Τὸ μάθημα θὰ διδαχθῇ διὰ συνδυασμοῦ τῆς διαλογικῆς καὶ ἀκροαματικῆς μορφῆς τῆς διδασκαλίας.

Ἐποπτικὰ μέσα.

Ἐν τῷ Ἐνοριακῷ Κέντρῳ Νεότητος δι' ἐγχρώμων διαφανειῶν ἢ διὰ κινηματογραφικῶν μέσων θὰ ᾔτο δυνατόν νὰ παρουσιασθοῦν πτυχαί τινες τῆς ἐργασίας τῶν ἑτεροδόξων καὶ τῶν ἐλληνικῶν ὀρθοδόξων κύκλων μελέτης τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

1. ΕΚ, σελ. 184.